

Нам улууһун үөрэжин управленията
Е.М. Ларионов аатынан Салбан орто оскуолата,
оскуола иннинээҕи саастаах бөлөх

**Аралдытыы: «Саха айылҕа оҕото»
(бэлэмнэнии бөлөх оҕолоругар)**

Иитээчи: Пелагея Михайловна Ефимова

Сыала:

- Аан дойдуга, Россияҕа уонна Саха сиригэр элбэх араас омуктар олоророллорун билиини чингэтии. 2019 сыл консолидация (норуоттар сомоҕоһууларын) сыла буоларын билиһиннэри

-Тулалыыр айылҕаны билиилэрин кэңэтии. Айылҕаҕа харыстабыллаах, кыһамнылаах сыһыаны иити.

- Омугун билэр, өбүгэ олоҕун - дьаһаҕын билэн, сиэри- туому тутуһарга,саха буоларынан кизн туттарга үөрэтии.

- Оҕо доруобай, бэйэтин кыанар буоларыгар өбүгэ оонньууларын киллэрэн дьарыктааһын.

- Саңа көрүңнэри – наартаны ойууну, хомуур хапсаҕайы киллэри.

(Сахалыы таңастаах оҕолор музыканан киирэллэр)

1. Үтүө күнүнэн, оҕолор уонна ыалдьыттар!

Ханнык да кэмнэ ханна да сылдьан
Киэн тутун, эн саха буоларгынан
Сахалыы намыын саңанан
Дууһаны күүркэтэр оһуокайынан.

Оҕолоор, биһиги ханнык омуктарбытый? (саха)

- Ханнык нэһилиэккэ олоробутуй? (Салбан, Хоңор- Биэ)

- Салбан нэһилиэгин баһылыга кимий? (С.П.Аргунов)

- Ханнык улууска олоробутуй? (Нам улууһа)

- Нам улууһун баһылыга кимий? (Ю.Слепцов)

-Ханнык республикаҕа олоробутуй? (Саха Республиката)

- Саха Республикатын Ил Дархана кимий? (А.С.Николаев)

- Саха сириг ханнык дойдуга салайарый? (Россия)

- Россия президена кимий? (В.В. Путин)

- Россияҕа араас омуктар олохсуйан эйэлээхтик олороллор.

- Онтон биһиги ханнык омуктарбытый? (сахаларбыт).

- Сахабыт сирэ тугунан баайый? (алмаас,көмүс, таас чох, газ, мас)

2. Саха сирэ маһынан баай. Ханнык мастары билэҕитий? (хатың, тиит, бэс, харыйа, тэтиң).

Нуучча норуотун улуу суруйаачыга С.Есенин суруйбут

«Хатың»- диэн хоһоонун ааҕар Коля

3. Үрүмэччи үөрүн курдук

Арыы дьэңкир халлаан курдук

Сахам нарын үңкүүтэ

Сахам сириг кэрэтэ.

Үңкүү: «Дьыэрэңкэй»

Былыр өбүгэлэрбит тугунан дьарыктанан, тугу иитэн, аһаан, таңнан олорбуттарый? (сүөһү, сылгы ииттэн, бултаан, балыктаан)

4. Сахалар таңара оңостубут кыылларын туһунан истиэбид.

Чабырбах «Соноѳосчой» - Мичил

5. Аѳаларбыт күһүн күөл тонноѳуна тугу гыналларый? (мунхалыылар)

Оѳолоор, аны балыкты бардыбыт. Оонньуу: «Мунха»

- Ити курдук биһиги сахалар төрүт үгэспитинэн сүөһү, сылгы ииттэн, аѳаларбыт бултаан, балыктаан эбии аһылык булунабыт. Ынах - сүөһү үрүң аһын аһаан, сылгы этин сиэн чэгийн доруобуйаланабыт. Онон өбүгэлэрбит битэмийиннээх астарын аһаан куруук доруобай буолуң!

6. Соло: «Аѳам уруһуйа» - Валерия

Таабырыннар: - Тииккэ тилигирэс баар үһү. Ол тугуй? (тиин)

- Сыһыга сырбас, хонууга хорос баар үһү. (саһыл уонна куобах)

- Сыһы кыһа сыгынах дьылээх үһү. Ол тугуй? (кырынаас)

Билгэ: Куобах аѳыйаабытын туох диэн билгэлииллэрий? (саһыл мэнээктээбит сылыгар куобах сүтэр).

7. Ырыа: «Куобахчаан» - Толя

_ Оѳолоор, ханнык дьыл кэмигэр күндү түүлээѳи бултуулларый? (кыһын) Байанайдаах булчут кыыл суолун көрөн билэр.

8. Оонньуу: «Ханнык кыыл суолай?»

- Онтон биһиги көрбөккө эрэ ,хараңаба сылдьар курдук тутан- хабан ханнык күндү түүлээх буоларын таайыахпыт.

9 Оонньуу: «Таай, ханнык кыыл тириитэй?» (истиэнэѳэ – саһыл, киис, тиин, андаатар, бэдэр, кырынаас тириитэ ыйанан тураллар)

- Ханнык дьыл кэмэ саѳаланна? (саас)

- Ханнык ыйый? (кулун тутар - дьөһөгөй ыйа)

- Саас кэнниттэн ханнык дьыл кэмэ кэлэрий? (сайын)

- Сахалар саамай кэтэһиилээх бырааһынньыктара ханныгый? (ыһыах)

10. Уйгулаах сайыммыт ыһыаѳын

Тойуксут Ырыата аспыта

Дьэ, дьизэрэийий хомуһум

Дьүрүһүй мин сахам хомуһа .

Хомуска сахалы матыыптар – толорор Оля

11. Ыһыахха ыалдьыттар кэлбиттэр. Россияҕа элбэх араас омуктар олоролор. Кинилэр туспа үгэстээхтэр, ункүүлээхтэр.

Билигин көрүөбүҥ «Доҕордоһуу» үнкүүтүн

- Ыһыахха өбүгэлэрбитоонньууларыгар күрэхтэһэллэр. Биһиги эмиэ ханнык көрүңнэргэ дьарыктаммышыты уонна тоҕо?

- Маладьыастар, күүстээх, сымса уонна доруобай буолаары күн аайы сарсыардааны хамсаныны , салгын ваннатын оноробут, массажтанабыт уонна физкультуралыбыт.

12. Билигин өбүгэлэр оонньууларыгар күрэх.

Саха сиригэр олорор хоту (аҕыйах ахсааннаах) омуктар –эбээннэр, эбэнкилэр спортивнай көрүңнэриттэн биирдэстэрэ наартаны ойуу. Кинилэр таба ийтиитинэн дьарыктанар омуктар. Онтон таба сыарҕата –наарта дэнэр.

1. Наартаны ойуу (биирдиилээн)

2. Хомуур хапсаҕай (1 хамаанда- кыһыл шортиктаахтар , 2 хамаанда – от күөбэ шортиктаахтар)

Дьүүлүүр сүбэ үтэһэлээх этинэн наҕараадалыылар уонна мэтээл кэтэрдэллэр. Ыалдьыттары уохтаах кымыһынан, арыылаах алаадынан аях тутабыт.

Оҕолор ыалдьыттары кымыһынан уонна үтэһэлээх этинэн күндүлүүллэр.

- Манан «Саха – айылҕа оҕото» - диэн аралдытыбыт түмүктэнэр. Саха оҕото сайдан, чөл , доруобай буола улаатарыгар баҕарабыт!

Көрсүөххэ диэри!